

конання. Великий обсяг матеріалу для самостійного опрацювання, високий рівень вимог до самоорганізації, зміщення повної відповідальності за результати з викладача на студента спричиняє зниження мотивації, особливо на початку навчання в університеті. Крім того, чинниками, що спричиняють зниження мотивації, є переживання студента щодо негативних результатів та нерозв'язаних навчальних проблем, складність в оцінці власних навчальних досягнень, неможливість їх обговорення з іншими суб'єктами самостійної навчальної діяльності. Підвищення мотивації у таких ситуаціях відбувається шляхом встановлення адекватного зворотного зв'язку з викладачем або порадиником [2].

Усунення негативних чинників, що знижують мотивацію майбутніх учителів іноземної мови, відбувається зусиллями викладача і студента. Викладач приділяє більше уваги конструюванню змісту самостійної позааудиторної роботи та дотриманню основних принципів її організації, добору дидактичних ресурсів, розробці чітких методичних рекомендацій, налагодженню між студентами обміну досвідом та роботи у групах тощо. Студент, зі свого боку, сприяє збільшенню власної вмотивованості шляхом усвідомлення значущості та переваг самостійної позааудиторної роботи, визначення керованих довготривалих та короткотривалих навчальних цілей та завдань, пошуку різних джерел натхнення для виконання самостійної роботи поза аудиторією.

Отже, побудова гармонійних і продуктивних стосунків між викладачем і майбутніми вчителями іноземної мови є гарним мотивувальним чинником для студентів і дозволяє викладачеві організувати самостійну позааудиторну роботу гнучко та креативно.

Список використаних джерел

1. Holec H. *Autonomy and Foreign Language Learning* / H. Holec. – Oxford : Pergamon, 1981. – 64 p.
2. *Learner Difference in Independent Language Learning Contexts* [Electronic resource] / Stella Hurd // Ciel Language Support Network. – Electronic text data. – 2012. – Mode of access: <https://www.llas.ac.uk/resources/gpg/1573>

Ремезова Н. М., ст. викладач,
Яковлев В. П., ст. викладач,
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава)

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ТРАНСЛЯЦІЇ ВИКОНАВСЬКОГО ДОСВІДУ У СТУДЕНТСЬКИХ ХОРОВИХ НАРОДНИХ КОЛЕКТИВАХ

Народна виконавська майстерність складалася упродовж тривалого часу в процесі співацької роботи багатьох поколінь народних виконавців. Трансформація співацького досвіду відбувався шляхом передавання знань

і умінь від старших до молодших, від більш здібних, досвідчених до менш творчо самостійних, від майстрів – до учнів. Тому, природно, що метод вокального виховання у народному середовищі мав суто інтуїтивний, стихійний характер.

У сучасних народних хорах метод інтуїтивної трансляції співацького досвіду може бути додатковим. Перш за все, потрібно прагнути того, щоб молоді співаки свідомо оволодівали вокальними навичками [1]. Саме такої позиції дотримується керівник українського народного хору «Калина» – заслужений діяч мистецтв України, заслужений працівник культури України, професор Григорій Семенович Левченко. На сьогодні український народний хор «Калина» налічує понад 100 співаків, серед яких викладачі, співробітники Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, учні загальноосвітніх шкіл, але основу колективу складають студенти.

Григорій Семенович – майстер хормейстерської справи із високої літери, прекрасно володіє народним розспівом, широким диханням, почуттям імпровізаційного ансамблю. Його робота з колективом розпочинається з досягнення ансамблю хористами-початківцями. У подальшому він намагається відпрацювати злагоджене звучання всього хору, щоб підголоски, хорові партії зливалися в єдиний ансамбль із уміло вираженими тембрами голосів.

На думку Григорія Семеновича, якщо керівник сам не є народним співаком, він повинен серйозно та вдумливо вивчати мистецтво народних співаків, уважно вслуховуватися в їх манеру співу, бо це дозволить йому побачити найкраще у традиційному виконавстві та знайти шляхи правильного виховання свого колективу. Тривале та всебічне вивчення місцевої манери співу виховує «вокальне вухо» керівника, що дозволяє йому контролювати звучання хору або окремого голосу і самому демонструвати той чи інший звук, бо здійснюється навчання народному вокалу «з голосу». Практика доводить, що чуйний і досвідчений хормейстер здатний бути учителем-вокалістом для народних виконавців навіть якщо він пройшов професійну школу академічного напрямку.

Процес навчання хорового співу охоплює не тільки дидактичний аспект, а й соціально-психологічний, що відтворює характер взаємовідносин у студентському колективі, соціально-психологічну атмосферу, яка відбиває рівень ставлень у системі «педагог (керівник) – студент (співак)», «хорист – хорист». Розглядаючи соціально-психологічний аспект навчальної діяльності в хоровому колективі, хотілося б зупинитися на проблемі адаптації студентів-першокурсників – співаків-початківців до умов функціонування хору.

Поняття *адаптація* (лат. *adaptatio* – пристосовувати) у психології особистості тлумачиться як пристосування індивіда до умов соціального середовища та існування в ньому [2, 107]. Актуалізація потенційної загрози, яку породжує неадаптованість до нових умов життєдіяльності, може виявитися у відсутності орієнтації в соціально-психологічному просторі студентського хорового колективу, що зумовлює певну ізолюваність, негативно позначається на самооцінці особистості, на процесі міжособистісного спілкування. Усе це нерідко провокує втрату інтересу до вокально-хорової справи. Проблема адаптації співаків-початківців полягає не тільки в тому, щоб сприяти і зрозуміти нову для них систему вокально-хорового навчання, а й у

тому, щоб прийняти її на емоційно-особистісному рівні, знайти в ній особистісні сенси.

Завдяки безперервній роботі досвідчених хормейстерів – вихованців Григорія Семеновича, поповнення хору здійснюється через функціонування хорової студії. До хорової студії залучаються студенти, які мають від природи гарні вокальні здібності й бажання співати. Поступово від заняття до заняття здійснюється вокально-хорова та концертно-виконавська підготовка співаків-початківців до професійної діяльності в хорі. Після того, як співаки-початківці отримали певні знання та вокально-хорові навички, настає відповідальний момент їх входження до основного складу українського народного хору «Калина». Зазначимо, що цей процес відбувається невимушено, тепло, дружньо, на засадах рівноправності з боку досвідчених хористів початківці відчують підтримку і розуміння.

Співацьке виховання народного хорового колективу потребує особливо ретельного та умілого підходу. Під час роботи зі співаками-початківцями, на думку Григорія Семеновича, керівникам-хормейстерам народних колективів потрібно використовувати два методи вокального виховання. Перший метод припускає переймання досвіду та окремих вокально-виконавських навичок співаками-початківцями від найкращих співаків. Так, у «Калині» це здійснюється на прикладі заслуженої артистки України Наталії Сулаєвої та інших провідних хористів. Другий – систематичне тренування співацьких навичок під контролем керівника.

Успішній адаптації співака-початківця сприяє наявність у хоровому колективі позитивного *соціально-психологічного клімату*. Науковці доводять, що будь-який соціально-психологічний клімат перебуває під впливом умов життєдіяльності колективу, особливостей суспільної думки, психологічного зараження, наслідування, групової динаміки, особливостей міжособистісного спілкування тощо [2, 109]. Задля успішної адаптації співаків-початківців і підтримання позитивного соціально-психологічного клімату в хорі «Калина» Г.С. Левченко дотримується таких позицій:

- накреслення позитивної перспективи для колективу та для кожного її учасника;
- достатня поінформованість про цілі та завдання колективу;
- задоволеність від процесу співу і неофіційного спілкування;
- довіра та висока вимогливість один до одного;
- ділова критика;
- вільне висловлювання власної думки;
- відсутність психологічного тиску як у хорі, так і ззовні;
- гордість хориста з того, що він належить до славетного колективу;
- прийняття на себе відповідальності за справи хору.

На нашу думку, феномен творчого довголіття українського народного хору «Калина» полягає в досягненні професором Г. С. Левченком позитивного соціально-психологічного клімату в студентському хоровому колективі, який сприяє адаптації співаків-початківців, задоволенню у студентів потреби у спілкуванні, розкриттю їх творчого потенціалу, розвитку позитивного ставлення до збереження та трансляції вокально-хорової культури наступним поколінням. Упродовж 40 років існування хору «Калина»,

склалася своя вокально-хорова школа, яка поєднує народну й академічну манери співу і передається від покоління до покоління. Тому на сьогодні «Калина» – бажаний і жаданий гість багатьох фестивалів і конкурсів як на Полтавщині, так і за кордоном.

Список використаних джерел

1. Шамина Л. Работа с самодеятельным хоровым коллективом / Л. Шамина. – М. : Музыка, 1983. – 176 с.
2. Орбан-Лембрик Е. Соціальна психологія : навч. посібник / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 448 с.

Сайко Н. О., д. п. н., доцент,
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка,
(м. Полтава)

САНОГЕННЕ МИСЛЕННЯ – ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ ОСОБИСТОСТІ

Однією із актуальних життєвих проблем є професійне самовизначення. Саме від уміння обирати професію залежить самореалізація, самопрезентація особистості, успішність, якість життя, задоволеність ним. Сучасну систему профорієнтаційної роботи можна окреслити як несистемну, невчасну, відірвану від реалій загальноукраїнського та регіонального ринків праці. У свою чергу, це призводить до розгубленості, невпевненості старшокласників у своєму професійному виборі. Особистість, яка вагається у правильності своїх дій, позбавлена бажання розвивати здібності, пізнавальні інтереси, досягати успіхів, будувати кар'єру та особисте життя. Тому стає актуальним навчити особистість робити правильний професійний вибір, основою якого є саногенність мислення. Саногенно мисляча людина усвідомлює свої індивідуальні особливості, інтереси, бажання, для неї характерним є динамізм, гнучкість, рефлексія мислення, спокійне міркування над своїм станом та вибором професійної сфери. Саме саногенне (оздоровлювальне) мислення, щодо вибору майбутньої професії забезпечує вдалий вибір професії, яка не нашкодить особистості, не зруйнує її внутрішню психоемоційну рівновагу та забезпечить легкість у досягненні успіхів.

Саногенне мислення (лат. *sanitas* – здоров'я і гр. *genesis* – походження) – мислення, яке свідомо спрямовується на подолання негативних емоційних розладів і психічне оздоровлення людини. Саногенне мислення зменшує внутрішній конфлікт, дозволяє контролювати емоції, потреби та бажання і, відповідно, стає на заваді хворобам [2]. Саногенне мислення трактується як таке, що підтримує здоров'я і благополуччя особистості [3].

Незважаючи на досить велику кількість досліджень з проблеми формування саногенного мислення (Ю. Орлов, Е. Александровська, О. Саннікова,